

РІЧНИЙ ЗВІТ

**МІЖНАРОДНОЇ БЛАГОДІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «ЕКОЛОГІЯ – ПРАВО –
ЛЮДИНА»**

2011 РІК

1. Ключові результати діяльності організації

а) зміцнення репутації організації

Співпраця з органами влади різного рівня з вирішення екологічних питань відбувається у різноманітних формах: організація займається поширенням інформації, просвітницькою діяльністю, стимулюванням належного виконання обов'язків органами влади та ін. Важливо зазначити, що останнім часом існує тенденція трансформування відносин з органами влади з конфронтаційних у більш партнерські. Наприклад, представники Міністерства екології та природних ресурсів України (надалі – Міністерство) все частіше звертаються до організації з проханням про консультативну допомогу з різних питань. У квітні 2011 р. Міністерство попросило ЕПЛ надати пропозиції до наказу Міністерства № 117 від 08.04.2011, спрямованого на виконання Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження плану дій з виконання рішення Сторін Організації Конвенції III/6f». Пропозиції ЕПЛ були розглянуті на засіданні Громадської ради при Міністерстві і прийняті в повному обсязі. Таким чином, Міністерство зобов'язалося вивішувати на своїй веб-сторінці заяви про проведення екологічної експертизи і висновки екологічної експертизи.

Приємно зазначити досягнутий прогрес у питаннях доступу до екологічної інформації, оскільки очевидно, що завдяки просвітницькій та судовій діяльності ЕПЛ Міністерство та його територіальні органи стали більш відкритими і охочіше йдуть на співпрацю, і після прийняття ЗУ «Про доступ до публічної інформації» покращилася ситуація з наданням відповідей на наші інформаційні запити.

Важливо згадати про активну участь ЕПЛ в роботі громадських рад при органах державної влади, включаючи Міністерство екології та природних ресурсів України, Міністерство закордонних справ України, Державну агенцію екологічних інвестицій України, Державний комітет атомного регулювання, Державне управління охорони навколишнього природного середовища у Львівській області. Як член цих громадських рад організація здобула високу репутацію і часто надає допомогу з правових питань.

б) зміни, досягнуті завдяки судовим процесам

У 2011р. було прийняте перше рішення Європейського суду з прав людини стосовно України в екологічній сфері. 10 лютого 2011 р. колегія суддів винесла рішення по справі *Дубецька та ін. проти України*, в якому одностайно постановила, що мало місце порушення Статті 8 (право на захист особистого та сімейного життя) Європейської конвенції з прав людини.

Справа стосувалася скарг заявників щодо хронічних проблем зі здоров'ям та шкоди, завданої їхньому житлу та умовам проживання в результаті діяльності вугільної шахти та вуглезбагачувальної фабрики.

До групи заявників входять 11 українців, що проживають на хуторі Вільшина Львівської області. Це члени двох родин: Дубецька-Найда і Гаврилук-Ваків, які проживають у двох будинках збудованих у 1933 і 1959 роках.

Численні дослідження державних і недержавних структур показали, що діяльність шахти і фабрики має негативний вплив на довкілля, включаючи затоплення, забруднення ґрунтових вод і повітря, а також осідання ґрунтів. Результати досліджень вказували на те, що люди, які проживають поблизу шахти і фабрики, наражаються на ризик таких захворювань як рак, респіраторні захворювання та проблеми з нирками.

Заявники неодноразово скаржилися органам влади на шкоду, завдану їхньому здоров'ю і житлу в результаті забруднення, зокрема йшлося про такі хронічні захворювання як бронхіт, емфізема, карцинома. Окрім того, роками вони зазнавали проблем із доступом до питної води, а їхні будинки зазнали впливу зсувів ґрунту. Вони не могли переселитися, оскільки не мали на це коштів, а їхні будинки втратили ринкову вартість через забруднене середовище, в якому вони знаходяться.

Влада розглядала різні способи вирішення ситуації. У 1994 році була дана вказівка директору фабрики забезпечити заявників житлом у безпечному середовищі, але вона не була виконана. У період між 2000 та 2003 роками органи влади розглядали можливість переселення заявників у найближчому майбутньому. Проте, оскільки не було жодного покращення ситуації заявників, кожна родина подала судовий позов з вимогою переселити їх. ЕПЛ надавала правову допомогу і представляла позивачів у суді. У грудні 2005 року суд прийняв рішення на користь сім'ї Дубецька-Найда, яке, на жаль, не було виконане. Позов сім'ї Гаврилук-Ваків не був задоволений. Зокрема, суд посилався на те, що влада планувала зменшити розміри териконів для відвалу породи, що певні дослідження вказували на те, що заявники проживають поза зоною небезпеки і що згідно українського законодавства на власників фабрики може бути накладений штраф, але вони не зобов'язані надавати житло.

До Європейського суду з прав людини заява була подана 4 вересня 2003 року. Заявники не мали ресурсів для переселення, оскільки їхнє житло втратило ринкову вартість і намагалися отримати державну допомогу у цій справі з 1994 р.

Хоча органи влади знали про негативний вплив шахти і фабрики, заявники не були відселені, і не було знайдено інше розв'язання проблеми забруднення. Незважаючи на спроби покарати директора фабрики і на будівництво централізованого водопроводу для забезпечення доступу до свіжої питної води, протягом 12 років влада не змогла знайти ефективне розв'язання ситуації заявників. Тому було визнано порушення Статті 8. У рішенні суду також зазначається про обов'язок уряду зробити певні кроки для виправлення ситуації заявників.

Згідно Статті 41 Конвенції суд постановив, що Україна має виплатити першим п'яти заявникам загалом 32 000 Євро моральної компенсації, а решті заявників – загалом 33 000 Євро моральної компенсації.

Судова діяльність ЕПЛ допомогла надати розголосу важливим питанням, як наприклад, питання торгівлі квотами на викиди парникових газів між Україною та Японією. ЕПЛ подала позов проти Національного агентства екологічних інвестицій та Кабінету міністрів України з вимогою оприлюднити умови укладеної угоди та отриману суму

коштів. Після ініціювання справи дане питання набуло розголосу, широко висвітлювалося у засобах масової інформації і розглядалося відповідними органами влади. Таким чином, незважаючи на те, що в результаті розгляду справи у суді ми отримали лише часткову інформацію і тому справа зараз розглядається у касаційній інстанції, розголос питання змусив органи влади відкрити запитовану інформацію, і на початку 2011 р. ЕПЛ отримала листа від Державного агентства екологічних інвестицій, в якому була надана інформація щодо суми, вказаної в угоді.

Також суд визнав недійсними висновки державної екологічної експертизи заводу з виробництва мінеральної вати у справі *ЕПЛ проти Міністерства охорони навколишнього природного середовища України та заводу Кнауф Інсулейшн Юкрейн (як третьої особи)*. (Рішення не вступило в законну силу. Чекаємо на розгляд справи в апеляційній інстанції.) Суд постановив, що у висновку екологічної експертизи не враховано сукупний вплив на довкілля усіх підприємств, що належать до промислового вузла, що є порушенням українського законодавства щодо охорони повітря. Були зафіксовані суттєві порушення процедури проведення громадських слухань щодо проекту будівництва заводу. Ця перемога важлива з точки зору відновлення віри місцевих мешканців у справедливість і стимулювання їх до боротьби на захист їхнього права жити у здоровому довкіллі. Ті, хто хотіли взяти участь у слуханнях, але кого не впустили у приміщення, намагалися захистити своє право на участь, звертаючись до різних органів влади, засобів масової інформації, проте намарно, і саме рішення суду підбадьорило їх до подальшої боротьби на захист їхніх прав.

ЕПЛ доказала у суді обов'язок підприємства надавати громадськості документи оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС). Попередньо організація подала позов проти заводу Миколаївцемент з наміром змусити його надати ОВНС та висновки екологічної експертизи проекту реконструкції старого заводу та ОВНС проекту будівництва нового заводу. Суд зобов'язав завод надати запитовані документи. Відповідач подав апеляцію, яку апеляційний суд задовольнив. ЕПЛ подала касаційну скаргу і Вищий господарський суд підтвердив право ЕПЛ отримати документи ОВНС. Отримавши доступ до матеріалів ОВНС, ЕПЛ зможе належним чином їх проаналізувати і оцінити їх в сенсі реалізації заходів із захисту довкілля, відповідність проекту національному екологічному законодавству та високим стандартам, які за твердження компанії Лафарж, вона втілює в Україні.

Це рішення Вищого господарського суду України є першим, яке декларує право громадськості отримувати прямо від забруднювачів інформацію про вплив на довкілля промислової діяльності, яка зберігається у забруднювачів. Воно відкриває новий шлях отримувати екологічну інформацію з перших рук і дає можливість громадськості здійснювати більше поінформований контроль за реалізацією проектів, які можуть мати вплив на довкілля. Маємо надію, що ця прецедентна справ нагадає підприємствам-забруднювачам про їхній обов'язок надавати документи оцінки впливу на довкілля, особливо ще з огляду на те, що тепер цей обов'язок ще й підкріплений законом «Про доступ до публічної інформації».

Організація також отримала перемогу у справі щодо приведення реєстру антропогенних викидів у відповідність до норм національного та міжнародного законодавства та забезпечення доступу громадськості до інформації, що міститься у реєстрі. ЕПЛ виграла у суді першої інстанції, відповідач не подавав апеляції, і у січні 2011 року рішення суду набуло чинності.

Організація ініціювала справу з метою скасувати незаконні положення (п. 3.2) Положення Міністерства охорони навколишнього природного середовища України щодо процедури надання екологічної інформації, за якими інформаційний запит не повинен містити більше, ніж три питання з екологічної тематики. У п. 3.6 цього ж Положення говориться, що у наданні екологічної інформації може бути відмовлено, якщо ця інформація класифікується як державна таємниця. Обидва ці пункти порушували норми українського законодавства. Оскільки ані суд першої інстанції, ані апеляційної інстанції не задовольнив позову ЕПЛ, організація подала касаційну скаргу. Проте, у відповідь на повторне звернення ЕПЛ, Міністерство скасувало дане Положення, а отже позовні вимоги ЕПЛ були виконані повністю.

У березні 2011 р. ЕПЛ ініціювала два судові процеси: перший проти Маріупольської міської санітарно-епідеміологічної станції та Маріупольської міжрайонної природоохоронної прокуратури з метою оскаржити їхню відмову надати результати лабораторних досліджень викидів та скидів Заводу «Азовсталь» та висновки санітарно-епідеміологічної експертизи. Друга справа - проти Державного управління охорони навколишнього середовища у Донецькій області та Донецької міжрайонної природоохоронної прокуратури, має за мету оскарження відмови у наданні копій дозволів та невиконання їхніх обов'язків. У першій справі суд першої інстанції підтримав вимоги ЕПЛ, у той час, як у другій справі суд підтримав відповідачів.

У 2011 р. ЕПЛ ініціювала справу під назвою «Довірче управління атмосферним повітрям». 10 травня 2011 р. МБО «Екологія-Право-Людина» подала позов у районний адміністративний суд м. Києва. Мета позову – визнати незаконну бездіяльність органів влади щодо реалізації кліматоохоронної політики в Україні і зобов'язати їх розробити заходи для зменшення викидів парникових газів, які впливають на погоду і клімат.

Відповідачами у справі виступають Кабінет Міністрів України, Міністерство екології та природних ресурсів України і Державна агенція екологічних інвестицій України. Основна стратегічна мета справи полягає у зменшенні викидів парникових газів в Україні, а позов базується на обов'язку державної влади охороняти атмосферне повітря від імені українського народу, як це передбачено у Статті 13 Конституції України, де говориться «Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією».

Позов був частково задоволений, зокрема стосовно Кабінету Міністрів України. Суд зобов'язав КМУ підготувати і через три місяці оприлюднити інформацію про стан

реалізації заходів, передбачених Національним планом дій для реалізації положень Кіотського протоколу до РКООНЗК згідно вимог Указу Президента України від 1 серпня 2002 р. №683 «Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади». Інші позовні вимоги були відхилені. 10 вересня 2011 р. організація подала апеляційну скаргу щодо тих позовних вимог, які не були задоволені.

Ще одна важлива перемога організації була у справі, спрямованій на захист річки Південний Буг. Вищий адміністративний суд України прийняв рішення щодо скасування Постанови уряду, за якою 27 га заповідної території були виділені у користування Національної атомної енергогенеруючої компанії «Енергоатом».

Це рішення Вищого адміністративного суду України є надзвичайно важливим для юристів-екологів та громадськості, оскільки воно підтверджує право будь-якої особи звертатися до суду для захисту об'єктів національного значення та об'єктів природно-заповідного фонду.

У 2006 році після прийняття Кабінетом Міністрів оскаржуваної Постанови, яка санкціонує виділення земель природно-заповідного фонду для створення водосховища, ЕПЛ ініціювала судову справу з огляду на порушення порядку прийняття таких рішень, передбаченого Земельним кодексом та Законом України «Про природно-заповідний фонд України». Тоді ці 27 га земель належали регіональному ландшафтному парку «Гранітно-степове Побужжя» як особливо цінні землі, що є оселищами для червонокнижних видів флори і фауни. Проте, незважаючи на це, тут на ріці Південний Буг було створено Олександрівське водосховище для потреб Ташлицької гідроелектростанції.

У 2010 р. суд першої інстанції задовольнив позов ЕПЛ і скасував оскаржувану постанову уряду, але апеляційний суд мав протилежну позицію і навіть піддав сумніву право ЕПЛ звертатися до суду з таким позовом.

29 листопада 2011 р. Вищий адміністративний суд України скасував рішення апеляційного суду і підтримав рішення суду першої інстанції. Зокрема, у рішенні суду сказано: *«Враховуючи загальнонаціональне суспільне значення природно-заповідного фонду, спірні правовідносини відносяться до публічно-правових, тому необмежене коло осіб має право на звернення до суду за їхнім захистом».*

Ще одна важлива перемога була отримана у грудні 2011 р. Адміністративний суд України задовольнив позов МБО «Екологія-Право-Людина» і заявив, що неопублікування Міністерством екології та природних ресурсів висновків екологічної експертизи є незаконним. Багато років організація працює над покращенням доступу громадськості до екологічної інформації, зокрема шляхом стимулювання поширення екологічної інформації через офіційні веб-сторінки органів влади. Незважаючи на положення Оргуської конвенції та відповідного національного законодавства, Міністерство завжди неохоче надавало громадськості доступ до висновків екологічної експертизи. Єдиною можливістю отримати остаточне рішення екологічної експертизи було подати запит, на який не завжди надходила відповідь.

У жовтні 2010 р. ЕПЛ подала позов, стверджуючи, що той факт, що Міністерство активно не поширює висновки екологічної експертизи, є порушенням міжнародних зобов'язань України за Оргуської конвенцією, а також національного законодавства, і вимагаючи від суду зобов'язати Міністерство публікувати усі висновки екологічної експертизи, прийняті від початку 2009 р. У жовтні 2011 р. суд прийняв рішення, яким зобов'язав Міністерство опублікувати повні тексти понад тисячі рішень на його офіційній веб-сторінці.

Слід зазначити, що важливі результати були отримані завдяки досудовій діяльності організації та консультуванню зацікавленої громадськості, екоНУО. Наприклад, до ЕПЛ звернулися мешканці м. Фастова (Київська область) із скаргами на сильне забруднення водних об'єктів поблизу міста. Разом з Національним екологічним центром України (НЕЦУ) ЕПЛ звернулася до відповідних органів влади з вимогою зупинити забруднення водних об'єктів на території села Мала Снітка Київської області. Фастівська міжрайонна прокуратура разом з державною екологічною інспекцією у Київській області виявила порушення водного законодавства у роботі підприємства «Фастівводоканал».

За результатами перевірки прокуратурою та інспекцією виявлено надмірний скид забруднюючих речовин у водний об'єкт зі зворотними водами. У листі від прокуратури йдеться: «Вийшовши за межі своїх повноважень, службовими особами Фастівводоканалу було прийнято розпорядження про призупинення діяльності повітродувної станції з метою економії електроенергії, незважаючи на те, що робота механізмів, обладнання і вимірювальних пристроїв очисних споруд повинна бути безперебійною. У зв'язку з цим, в аеротенках каналізаційних очисних споруд Фастівводоканалу загинув активний мул, який здійснював біологічне очищення стічних вод. Це спричинило забруднення поверхневих вод річки Снітки (притока річки Унава) і створило небезпеку для довкілля», Відповідно до оцінки, проведеної інспекцією, загальна сума завданої шкоди становить 2 045, 5 тисяч грн.»

За результатами перевірки, прокуратура ініціювала кримінальне розслідування порушень, передбачених п. 1 Ст. 242, п. 3 Ст. 365 Кримінального кодексу України. На даний час справа перебуває на стадії досудового розслідування.

Також варто згадати практичні результати, отримані завдяки співпраці з нашими клієнтами із села Сівка-Войнилівська (Івано-Франківська обл.). Мешканці цього села звернулися до організації з проханням допомогти зупинити плани іноземного інвестора збудувати свиноферму на їхніх земельних ділянках. Цей інвестор вже збудував у цьому районі дві свиноферми, тому люди знають про негативні наслідки їх функціонування, як наприклад, їдкий запах, неконтрольоване забруднення ґрунту та води.

Організація допомогла мешканцям села провести місцевий референдум, на якому 99% мешканців висловилися проти будівництва свиноферми. Також ЕПЛ надавала різноманітну правову допомогу в написанні звернень до органів влади – Державного управління охорони навколишнього природного середовища, Державного комітету земельних ресурсів, районної адміністрації, природоохоронної прокуратури в Івано-Франківській області, обласної адміністрації в Івано-Франківській області. В результаті

такої активної позиції мешканців села у січні 2011 р. інвестор надіслав ЕПЛ листа, в якому йшлося про плани будувати свиноферму в іншому місці. Таким чином нам вдалося допомогти мешканцям села Сівка-Войнилівська захистити їхнє право жити у здоровому довкіллі.

в) покращення правового середовища для охорони довкілля

Як один з авторів Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя у питаннях, що стосуються довкілля (Оргуської конвенції), ЕПЛ особливо активно працює над питаннями доступу до екологічної інформації та участі громадськості у процесі прийняття рішень. З метою стимулювати уряд робити кроки у напрямку приведення українського законодавства та політики у відповідність до Конвенції, ЕПЛ подала скаргу до Комітету з дотримання Оргуської конвенції. Неодноразово, у 2005, 2008, 2011 роках Україна була визнана такою, що не виконує положення Конвенції і отримала попередження. У 2008 р. Кабінет Міністрів України затвердив План дій для реалізації рішення III/6f Зустрічі Сторін Оргуської конвенції, яке накладало на Міністерство охорони навколишнього природного середовища обов'язок розробити і покращити низку правових актів і забезпечити регулярне публікування заяв та висновків державної екологічної експертизи на веб-сторінці Міністерства. ЕПЛ займається стимулюванням Міністерства в напрямку реалізації Плану дій і надавала усю можливу допомогу, як наприклад, консультації щодо розробки проектів нормативно-правових актів, налагодження комунікації з Комітетом з дотримання, переклад документів та ін. Також в рамках проекту Європейської комісії, спрямованого на допомогу Україні в реалізації Оргуської конвенції та Конвенції Еспо, були розроблені певні документи та висновки.

Особливо активно ЕПЛ працювала над розробленням та просуванням Положення про участь громадськості у процесі прийняття рішень в екологічних питаннях. ЕПЛ підготувала коментарі і представила їх на координаційній зустрічі в Міністерстві екології та природних ресурсів, яке прийняло ці коментарі. Проект Положення був затверджений усіма відповідними міністерствами і ЕПЛ допомагала Міністерству екології та природних ресурсів переконати інші міністерства, які мали певні зауваження – Міністерство регіонального розвитку та будівництва та Міністерство палива та енергетики – що прийняття Положення є абсолютно необхідним. 29 червня 2011 р. Положення було затверджено Міністерством юстиції України. На 4-ій Зустрічі Сторін Оргуської конвенції у м. Кишинів (Молдова), яка проходила 26 червня-1 липня 2011 р., прийняття цього Положення декларувалося як єдиний ефективний крок України в напрямку реалізації зобов'язань України щодо виконання положень Оргуської конвенції. Проте, як виявилось пізніше, текст прийнятого Положення суттєво відрізняється від того, який розробили і подали на затвердження експерти, і серйозно обмежує можливості громадськості брати участь у процесі прийняття-рішень. ЕПЛ вивчає ситуацію і розглядає різні можливості її виправлення.

Організація також зробила свій внесок до даного процесу, надаючи коментарі до ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» (щодо визначення поняття «екологічна інформація»), Порядку поширення екологічної інформації. Окрім того, ЕПЛ

підготувала і подала до Комітету повний переклад проекту Положення про порядок поширення та надання екологічної інформації і свої коментарі до неї. Проте зусилля українського уряду були далеко недостатніми для дотримання положень Оргуської конвенції. На Четвертій зустрічі Сторін Оргуської конвенції (на якій були присутні 4 представники ЕПЛ), юрисконсульт ЕПЛ виголосила промову, в якій окреслила ситуацію з реалізацією Плану дій.

У рішенні Четвертої зустрічі сторін втретє було підтверджене невиконання Україною рекомендацій щодо реалізації положень Оргуської конвенції, наданих незалежними експертами Комітету з дотримання. З огляду на це, Четверта зустріч надала *попередження* урядові України.

Окрім того, Четверта зустріч попередила Україну, що якщо Україна не виконає рішення Другої зустрічі сторін та рекомендації Комітету з дотримання, Зустріч сторін може *зупинити права та привілеї* України згідно Конвенції. У своєму рішенні щодо України Четверта зустріч сторін заявила, що якщо Україна повністю реалізує усі рекомендації Комітету та надасть підтвердження цього до квітня 2012 р., Комітет зніме попередження, дане 29 червня 2011 р. Отже, багато роботи ще потрібно зробити і ЕПЛ, як завжди, готова надати будь-яку можливу допомогу.

У січні-лютому 2011 р. ЕПЛ готувала повідомлення для 31-ої зустрічі Комітету з дотримання Оргуської конвенції з огляду на прийняття змінених Законів України «Про інформацію» та «Про доступ до екологічної інформації». Організація також презентувала результати дослідження щодо доступу до правосуддя в Україні на зустрічі Робочої групи з доступу до правосуддя в рамках Оргуської конвенції. ЕПЛ підготувала і поширила альтернативний звіт щодо реалізації Україною Оргуської конвенції і розробила проект Положення про Громадську раду при Державній агенції екологічних інвестицій України.

Видатною подією для забезпечення кращого доступу до інформації було прийняття ЗУ «Про доступ до публічної інформації». Закон передбачає зміни у доступ до екологічної інформації. Важлива зміна, яку обстоювала ЕПЛ, полягає в ототожненні понять «інформація про стан довкілля» та «екологічна інформація». Це вирішує проблему співвідношення конституційної норми відкритості інформації про стан довкілля та норм ЗУ «Про охорону навколишнього середовища», які визначають правовий режим екологічної інформації. Ще одним позитивним аспектом є те, що у законі використовується правильне визначення екологічної інформації згідно Оргуської конвенції і говориться, що інформація про стан довкілля не може вважатися інформацією з обмеженим доступом.

Для забезпечення реалізації ЗУ «Про доступ до публічної інформації» важливо привести національне законодавство у відповідність до положень нового закону. З цією метою навесні 2011 р. **ЕПЛ коментувала такі правові акти:**

1. Проект Постанови КМУ «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет публічної інформації, що знаходиться у розпорядженні органів виконавчої влади».

2. Проект Постанови КМУ «Про граничні норми витрат на копіювання або друк копій документів, що надаються за запитом на інформацію».
3. Проект змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Цивільного кодексу України, Кодексу про адміністративне судочинство, ЗУ «Про службу безпеки України», ЗУ «Про друковані засоби масової інформації в Україні», ЗУ «Державну таємницю», ЗУ «Про інформаційні агентства» щодо приведення у відповідність із ЗУ «Про доступ до публічної інформації».
4. Проект Розпорядження ЛОДА Про першочергові організаційні заходи, пов'язані із забезпеченням права громадян на доступ до публічної інформації.
5. Проект Ухвали ЛМР щодо внесення змін до ухвали від 11.11.10 для забезпечення права на доступ до публічної інформації.
6. У 2011 році ЕПЛ підготувала План дій з реалізації конвенції Еспо Україною і подала його у Комітет із застосування Конвенції Еспо.
7. Також організація подала коментарі до таких законопроектів та документів: поправки до ЗУ «Про інформацію», проекту закону «Про благодійництво та благодійні організації», проекту Постанови Кабінету Міністрів про внесення поправок до Постанови Кабінету Міністрів № 553 «Про види діяльності та об'єкти, які становлять підвищену екологічну небезпеку». ЕПЛ подала до Міністерства екології та природних ресурсів України пропозиції щодо необхідних змін до Кодексу адміністративних порушень, пов'язаних зі штрафами за порушення щодо Червоної книги тварин та рослин. У відповіді від Міністерства говориться, що наші пропозиції були прийняті.
8. ЕПЛ також коментувала проект закону «Про регулювання містобудівної діяльності», який набув чинності у березні 2011 р. Замість екологічної, санітарної, протипожежної, енергоефективної експертизи новий закон передбачає єдину експертизу будівельних проектів. Ця експертиза має проводитися інституціями (включаючи приватні), які отримали відповідні ліцензії від Міністерства регіонального розвитку та будівництва. До проведення нової експертизи будуть залучатися експерти з екологічних питань для проведення оцінки впливу на довкілля, але Міністерство екології та природних ресурсів є повністю не задіяним. Закон не передбачає жодної процедури участі громадськості у цьому процесі. Хоча ЕПЛ вказувала на ці недоліки у своїх коментарях, закон все-таки був прийнятий у такому вигляді.
9. Важливою була участь ЕПЛ у коментуванні проекту закону «Про недержавні організації». ЕПЛ прокоментувала проект закону у світлі Рекомендації CM/Rec(2007)14 Комітету-міністрів країн-членів про правовий статус недержавних організацій в Європі. Як говориться в Рекомендації, Україна визнана винною у порушенні права громадян на вільні зібрання у справі «Корецький та ін. проти України». Є інше підтвердження того, що українське законодавство про недержавні організації потребує суттєвого вдосконалення. В Рекомендації містяться ключові принципи створення національного законодавства країн-членів. Оскільки Україна задекларувала свої євроінтеграційні прагнення, ми вважаємо важливим врахування Рекомендації, і відповідно ЕПЛ подала детальні коментарі щодо відповідності законопроекту ключовим пунктам Рекомендації.

10. ЕПЛ була активним учасником розробки Національного плану дій з реалізації Стратегії національної екологічної політики України до 2020 р. ЕПЛ була регіональним координатором проекту «Проведення діалогів громадськості та влади із нагальних питань реформи екологічної політики України в рамках співпраці Україна-ЄС». У рамках цього проекту у січні 2011 р. ЕПЛ організувала обговорення для представників громадськості із західних регіонів України (Львівська, Чернівецька, Закарпатська, Волинська, Рівненська області), щоб зібрати і підсумувати коментарі громадськості до проекту Національного плану дій. ЕПЛ також сприяла врахуванню наданих коментарів під час кінцевого обговорення усіх коментарів від громадськості у Києві. Хоча, на жаль, не всі важливі коментарі були враховані, проте нам все-таки вдалося переконати Міністерство включити найважливіші з них.

11. Окрім надання коментарів до законопроектів, ЕПЛ докладає зусиль, щоб не допустити прийняття законів, які можуть погіршити правові умови охорони довкілля. Так, у червні-липні 2011 р. ЕПЛ і Національний екологічний центр України подав звернення до Президента України з вимогою накладити вето на закон, який дозволятиме вилучення земельних ділянок під об'єктами природно-заповідного фонду для видобування торфу. Законопроект передбачав санкціонування вилучення особливо цінних земель, включаючи землі природно-заповідного фонду, що суперечить державним пріоритетам України у сфері охорони довкілля та міжнародним зобов'язанням України. Окрім того, проект Закону України «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо приведення у відповідність із Кодексом України про надра» не пройшов процедури оцінки впливу на довкілля, передбаченої Статтею 14 Закону України «Про екологічну експертизу» як законопроект, реалізація якого може спричинити значний вплив на довкілля. Навіть на стадії законопроекту він не був підтриманий Міністерством екології та природних ресурсів з огляду на той факт, що його реалізація може завдати непоправної шкоди довкіллю. В результаті, 30 липня 2011 р. Президент наклав вето на законопроект, а Міністерство екології та природних ресурсів надіслало ЕПЛ лист подяки за активну громадянську позицію у цьому питанні.

У жовтні 2011 р. ЕПЛ провела в Києві тренінг для центрального апарату Міністерства екології та природних ресурсів України, Державної екологічної інспекції України та їхніх центральних органів, Державного агентства екологічних інвестицій України, Державного агентства водних ресурсів України щодо практичних аспектів застосування ЗУ «Про доступ до публічної інформації». Його метою було надати практичні поради для ефективного розгляду державними службовцями інформаційних запитів від громадськості. Саме з огляду на те, що тренінг цілковито базувався на щоденній практиці, учасники високо оцінили його прикладне значення, внаслідок чого ЕПЛ тепер часто надає консультативну допомогу держслужбовцям, які звертаються за правовими консультаціями.

У період з червня по грудень 2011 р. ЕПЛ проводила громадську експертизу Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Львівській області та Державної екологічної інспекції у Львівській області з метою проаналізувати дотримання ЗУ «Про доступ до публічної інформації». Ми аналізували інформаційні запити, отримані цими органами, і надані відповіді, і не було виявлено серйозних порушень. Втім були виявлені певні недоліки щодо активного поширення інформації цими

органами через їхні веб-сторінки. Результати експертизи та відповідні рекомендації були подані до цих органів у формі експертних висновків.

г) національна та міжнародна співпраця

ЕПЛ продовжує ефективну співпрацю з Всесвітнім альянсом екологічного права. На початку 2011 р. виконавчий директор ЕПЛ пройшла тримісячне стажування у цій організації у м. Юджин (штат Орегон, США) та інтенсивний курс англійської мови в Інституті англійської мови при Орегонському університеті. У Всесвітньому альянсі екологічного права вона здобувала практичний досвід у стратегічному планування, розробленні комунікативної стратегії та ведення судових справ.

ЕПЛ посилює вплив своєї діяльності через участь у різних національних та міжнародних мережах, включаючи Мережу кліматичної дії (Climate action Network (CAN)), Робочу групу НУО, що займаються питаннями зміни клімату, мережу Енвінт, Робочу групу з питань збереження лісів, Робочу групу зі збереження степу, Робочу групу з питань розвитку Дунайського регіону, Робочу групу 3 (Довкілля, Енергетика) Східного партнерства, Європейський екофорум. Як активний учасник Робочої групи НУО, що займаються питаннями зміни клімату, ЕПЛ брала участь у зустрічах та скайп-конференціях, де обговорювалися різні питання, включаючи результати участі офіційної та неофіційної делегацій України у кліматичних переговорах у Канкуні, розробка плану дій для Робочої групи на 2011 рік.

ЕПЛ брала участь у 3-ій координаційній зустрічі Форуму Дунайської мережі НУО, яка проходила у м. Айзенштадт (Австрія). Форум слугує платформою для комунікації, координації та співпраці в рамках Європейської стратегії розвитку Дунайського регіону та включає понад 130 НУО, інституцій та окремих членів з 14 країн Дунайського регіону і був створений, щоб об'єднати усі існуючі організації з усіх кутків Дунайського регіону для покращення та активізації співпраці на національному та міжнародному рівнях.

Основні цілі Форуму:

- Просувати Дунайську стратегію згідно принципів поваги до демократії та прав людини, верховенства права, належного правління, принципів ринкової економіки та сталого соціального та екологічного розвитку.
- Підтримувати існуючі недержавні неприбуткові організації та їхню роботу, створення незалежних та автономних недержавних організацій, зміцнити потенціал громадянського суспільства та підтримувати та координувати зусилля його членів;
- Сприяти культурному діалогові та співпраці між організаціями громадянського суспільства та громадянським суспільством, державними та приватними суб'єктами у Дунайському басейні;
- Розвивати діалог між народами та культурами.

Юрист ЕПЛ була обрана віце-президентом Форуму. Також ЕПЛ коментувала статутні документи Форуму та підготувала меморандум про порозуміння між Форумом та фундацією «Фостер Юроп».

7-9 листопада 2011 р. ЕПЛ брала участь в міжнародній конференції з питань адаптації до зміни клімату у Москві. Конференція зібрала понад 600 учасників, які працювали у таких тематичних напрямках: оцінка впливу зміни клімату на сталий розвиток, ризики, шкода і переваги, можливості адаптації до теперішніх та майбутніх змін клімату, масштабні погодні катаклізми, розробка нових підходів до збереження сталого клімату.

Наприкінці грудня 2011 р. ЕПЛ організувала обговорення за круглим столом «Співпраця як передумова успіху» за участі представників інших екологічних НУО (Національний екологічний центр України, Екоклуб, Печеніги, Бюро екологічних розслідувань). Метою заходу було обговорити основні екологічні проблеми і визначити сфери, які потребують негайної дії спільними зусиллями. В результаті цього, була організована спільна кампанія проти побудови малих гідроелектростанцій у Карпатах.

Проекти

Нові правові засоби ефективного контролю за викидами забруднювачів

Працюючи над реалізацією мети проекту – зменшення рівнів промислових викидів в Україні – ЕПЛ діяла у трьох напрямках: 1) досліджувала проблему, міжнародний досвід і підходи до її вирішення; 2) працювала над конкретними справами, спрямованими на зменшення фактичних викидів і недопущення потенційного забруднення певними промисловими об'єктами; 3) привертала увагу громадськості до екологічних питань.

Дослідження містило теоретичну частину, включаючи аналіз українського законодавства з питань промислового забруднення, і практичну частину, необхідну для ведення конкретних судових справ. Теоретичне дослідження робилося з метою викласти широке правове підґрунтя проблеми промислового забруднення повітря і запропонувати певні дії на вирішення проблеми. Результати теоретичних досліджень, включаючи результати аналізу законів і підзаконних нормативно-правових актів, норм і стандартів, лягли в основу посібника. Завдяки цьому дослідженню ЕПЛ виявила низку законодавчих колізій, які потребують виправлення. Наприклад, низка неузгодженостей були знайдені у Законі України «Про охорону атмосферного повітря» і ЕПЛ бачить необхідність продовжувати роботу у цьому напрямку.

Практично зорієнтоване дослідження було пов'язане з окремими справами. Зокрема, аналізуючи дозвіл на викиди заводу «Миколаївцемент», ЕПЛ звернулася за допомогою до Всесвітнього альянсу екологічного права через електронну розсилку. Також ЕПЛ вернулася за допомогою до науковців Львівського університету, аналізуючи потенційний вплив використання альтернативних видів палива у процесі виробництва цементу на повітря, довкілля загалом і на здоров'я людей. Порівнявши міжнародні стандарти та норми викидів з даними у дозволі, ЕПЛ виявила багато порушень, зокрема, що у ньому дозволяється перевищення норм у 15 разів і не згадується багато речовин, які викидаються в процесі використання альтернативного палива. Тому ЕПЛ подала позов проти Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Львівській області, яке видало цей дозвіл. Практичне дослідження також включало вивчення технологічного процесу виробництва цементу для передбачення потенційного

негативного впливу нового цементного заводу, який збираються будувати поблизу старого заводу «Миколаївцемент».

Важливим напрямком роботи у справі заводу «Миколаївцемент» є стимулювання відкритості екологічної інформації. ЕПЛ проводила консультації з Державним управлінням охорони навколишнього середовища у Львівській області, Державною екологічною інспекцією, Державною санітарно-епідеміологічною службою та органами місцевої влади з метою отримати вичерпну інформацію щодо стану дотримання заводом норм та стандартів викидів. Оскільки завод «Миколаївцемент» відмовився надати ЕПЛ документи ОВНС проекту реконструкції заводу та будівництва нового заводу, ЕПЛ подала судовий позов проти заводу і виграла у Вищому господарському суді України (січень 2011 р.). Завод виконав рішення суду і надав нам запитовані документи, що дозволить ЕПЛ побачити ширшу картину умов функціонування старого заводу і що планується на новому заводі.

Як вказано вище у цьому звіті, у справі заводу «Кнауф інсулейшн» ЕПЛ оскаржила в суді висновки державної екологічної експертизи і виграла у суді першої інстанції.

Працюючи над справою заводу «Азовсталь». ЕПЛ подала численні інформаційні запити до санітарно-епідеміологічної служби, Державної екологічної інспекції Азовського моря, Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Донецькій області, щоб отримати дозвільні документи і результати екологічних перевірок на заводі. Оскільки на багато запитів ЕПЛ не отримали відповіді, ЕПЛ подала скарги у Прокуратуру м. Маріуполь та Прокуратуру Донецької області. Оскільки ці скарги також не принесли бажаного ефекту, ЕПЛ ініціювала дві нові справи, описані вище у цьому звіті.

В рамках проекту ЕПЛ реалізувала широку інформаційну кампанію, яка включала такі заходи:

- був виготовлений телевізійний ролик про промислове забруднення, спричинене заводом «Миколаївцемент»;
- було розповсюджені 9 прес-релізів;
- опубліковано 8 статей;
- випущено 4 радіо програми, присвячені питанням промислового забруднення;
- проведена одна прес-конференція.

Результати теоретичного дослідження та напрацювання проекту були подані у посібнику щодо правових аспектів промислового забруднення. Наклад - 1000 примірників.

Цим проектом ЕПЛ намагалася змінити сприйняття проблеми забруднення повітря громадськістю та юристами-екологами для того, щоб змінити акцент з усунення наслідків проблеми (напр. переселення людей, які проживають з межах санітарно-захисної зони) на боротьбу з причинами проблеми, тобто встановити високі стандарти якості повітря та обстоювати їхнє дотримання.

Покращення доступу до екологічної інформації через стимулювання відкритості відповідних державних органів

У рамках проекту ЕПЛ аналізувала стан інформування громадськості Міністерством екології та природних ресурсів України та його територіальними відділеннями через їхні веб-сторінки. Оскільки ми помітили певні недоліки інформаційної діяльності, ми проаналізували веб-сторінки Міністерства і її 25 територіальних відділень, виявили найгостріші проблеми і розіслали рекомендації щодо необхідних змін. Також ЕПЛ проаналізувала інформаційні запити, надіслані ЕПЛ від середини 2009 р. і до кінця 2010 р. і відповіді на них. Результати аналізу були презентовані в аналітичному звіті.

Інформування та активізація участі громадськості у формуванні Національного плану дій щодо Європейської стратегії для Дунайського регіону

ЕПЛ разом з Громадською експертною радою при українській частині Комітету з питань співробітництва Україна-ЄС та Регіональним Чорноморським відділенням Української екологічної академії наук, Центром регіональних досліджень проводили громадські слухання у м. Ізмаїл (Одеська обл.) та м. Чернівці. Мета слухань була поінформувати громадськість про положення Дунайської стратегії та створити основу для розробки регіональних та національних планів дій. Учасники працювали над визначенням напрямків регіонального розвитку, ролі, можливостей, ресурсів та механізмів залучення широких кіл Дунайського регіону у спільну систему сталого розвитку регіону. На слуханнях обговорювався План дій ЄС, а також залучення місцевої влади та громадськості до реалізації Дунайської стратегії в Україні, ключові регіональні програми української частини Дунайського регіону.

У рамках цього проекту ЕПЛ створила веб-сторінку «Громадський простір Дунайського регіону» <http://danube-region.org/>, яка є платформою для обговорення питань Дунайського регіону.

Влітку 2011 р. ЕПЛ розпочала реалізацію проекту «Покращення правових передумов та активізація громадськості для захисту екологічних прав громадян» У рамках цього проекту ЕПЛ зосередилася на питанні атомної енергетики, зокрема коментувала проект Енергетичної стратегії України на період до 2030 року та ініціювала судову справу, спрямовану на оскарження Постанови Державного комітету ядерного регулювання України щодо продовження періоду експлуатації блоків 1 і 2 Рівненської атомної станції. Постанова була прийнята без консультацій з громадськістю і Міністерство охорони навколишнього природного середовища України. Блоки збудовані за технологією 1960-70-х років і продовження їхньої експлуатації може становити серйозну загрозу для безпеки людей. На жаль, суд першої інстанції не підтримав позов ЕПЛ і ми подали апеляцію.

Окрім того, в рамках цього проекту організація стимулювала вивезення застарілих пестицидів зі села Гніздичів у Львівській області. Пестициди вивезені і тепер ми працюємо над тим, щоб були вивезені бетонні контейнери, де зберігалися пестициди.

д) публікація журналу «Екологія. Право. Людина»

У 2011 р. було видано три подвійних журналу «Екологія. Право. Людина». Номери 9-10 (49-50) присвячені різним аспектам доступу до екологічної інформації включаючи дотримання Україною положень Організації Конвенції, Реєстр викидів та переносу забруднювачів, захист права на екологічну інформацію органами прокуратури та судами, нові положення щодо доступу до екологічної інформації. У номерах 11-12 (51-52) йдеться про результати міжнародних кліматичних переговорів, які проходили у м. Канкун (Мексика), збереження біорізноманіття, особливо певних видів тварин та рослин. Важливою є стаття, в якій аналізуються положення нового Закону України «Про містобудування», який фактично скасував державну екологічну експертизу. Номери 13-14 (53-54) присвячені різним аспектам зміни клімату (зміна клімату і прав людини, вплив клімату на біорізноманіття, позиція українських російських та білоруських НУО на переговорах у Дурбані та ін.).

е) кількісні показники діяльності організації за рік

Кількість судових справ – 43

Кількість наданих консультацій громадянам і НУО – 383

Прокоментовані проекти нормативно-правових актів – 14

Кількість студентів, які пройшли курс навчання за клінічною програмою – 9

Конференції, семінари, тренінги, організовані ЕПЛ – 5

Публікація журналу «Екологія. Право. Людина» - подвійні номери № 9-10 (49-50), № 11-12 (51-52), № 13-14 (53-54).

Надходження	169,455 дол. США
Витрати	172,205 дол. США